

סיכום לבגרות תנ"ך חמש יחידות ממ"ד בראשית פרק לט'

דודי זינגר

עלייתו של יוסף בבית פוטיפר

א וְיוֹסֵף, הוֹרֵד מִצְרַיִם; וַיִּקְנֶהוּ פּוֹטִיפָר סָרִיס פְּרַעַה שֶׁר הַטַּבָּחִים, אִישׁ מִצְרַיִם, מִיַּד הַיִּשְׁמַעֲאֵלִים, אֲשֶׁר הוֹרְדוּהוּ שָׁמָּה. ב וַיְהִי יְהוָה אֶת-יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ; וַיְהִי, בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרַיִם. ג וַיֵּרָא אֲדֹנָיו, כִּי יְהוָה אִתּוֹ; וְכָל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה, יְהוָה מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ. ד וַיִּמָּצֵא יוֹסֵף חֹן בְּעֵינָיו, וַיִּשְׁרֹת אֹתוֹ; וַיִּפְקְדֵהוּ, עַל-בֵּיתוֹ, וְכָל-יֵשׁ-לוֹ, נָתַן בְּיָדוֹ. ה וַיְהִי מֵאֵז הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ, וְעַל כָּל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ, וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת-בֵּית הַמִּצְרַיִם, בְּגִלְלַת יוֹסֵף; וַיְהִי בְרֶכֶת יְהוָה, בְּכָל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ--בְּבֵית, וּבְשָׂדֵה. ו וַיַּעֲזֹב כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ, בְּיַד-יוֹסֵף, וְלֹא-יָדַע אֹתוֹ מְאוּמָה, כִּי אִם-הַלְחָם אֲשֶׁר-הוּא אוֹכֵל; וַיְהִי יוֹסֵף, יָפֵה-תֹאֵר וַיִּפֶּה מְרֹאֶה.

הערה :

מעמדו של יוסף עולה לאט לאט בבית פוטיפר.

א. יוסף מתחיל דרכו כעבד רגיל בבית פוטיפר.
 "וְיוֹסֵף, הוֹרֵד מִצְרַיִם; וַיִּקְנֶהוּ פּוֹטִיפָר סָרִיס פְּרַעַה שֶׁר הַטַּבָּחִים, אִישׁ מִצְרַיִם, מִיַּד הַיִּשְׁמַעֲאֵלִים, אֲשֶׁר הוֹרְדוּהוּ שָׁמָּה"

ב. יוסף מצליח ומתחיל לעבוד בתוך בית פוטיפר.
 "וַיְהִי יְהוָה אֶת-יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ; וַיְהִי, בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרַיִם"

ג. פוטיפר רואה את הכישרים של יוסף וממנה אותו כאחראי על ביתו.
 "וַיֵּרָא אֲדֹנָיו, כִּי יְהוָה אִתּוֹ; וְכָל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה, יְהוָה מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ".

ד. פוטיפר רואה שה' מברך את כל מה שיש לו ומבין שזה בזכות יוסף והוא נותן בו אמון מוחלט וסומך עליו בכל תחום.
 "וַיִּמָּצֵא יוֹסֵף חֹן בְּעֵינָיו, וַיִּשְׁרֹת אֹתוֹ; וַיִּפְקְדֵהוּ, עַל-בֵּיתוֹ, וְכָל-יֵשׁ-לוֹ, נָתַן בְּיָדוֹ"

כי ה' אתו - שם שמים שגור בפיו:

הערה:

פסוק ג': וַיֵּרָא אֲדֹנָיו, כִּי יְהוָה אִתּוֹ; וְכָל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה, יְהוָה מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ.
 ניתן להבין את הפסוק שה' נמצא עם יוסף ומשגיח עליו השגחה פרטית מיוחדת, ולכן הוא מצליח בכל מה שהוא עושה.

אך רש"י מפרש את הפסוק בדרך אחרת ומסביר שהפסוק מתאר את יוסף והתנהגותו - יוסף מזכיר שם שמים בכל מעשיו ומייחס את מה שקורה לו לחסדי ה' וזה מה שרואה אדוניו.

הדבר ניכר בפסוקים רבים יוסף מרבה להזכיר את שם ה' ולייחס את הצלחותיו לקב"ה, בפרקים : ל"ט, ט'; מ' ח'; מ"א ט"ז ועוד

הערה:

פוטיפר נותן ליוסף אחריות גדולה וממנה אותו כאחראי על כל הנעשה בביתו מאחר והוא ראה את ההצלחה של יוסף והברכה שורה בכל מה שיש לו והוא הבין שהברכה היא בזכות יוסף.

יוסף ואשת פוטיפר

ז וַיְהִי, אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַתֵּשֶׂא אִשְׁתּוֹ-אֲדֹנָיו אֶת-עֵינֶיהָ, אֶל-יוֹסֵף; וַתֹּאמֶר, שִׁכְבָּה עִמִּי. ח וַיִּמָּאֵן--וַיֹּאמֶר אֶל-אִשְׁתּוֹ אֲדֹנָיו, הֲנִי אֲדֹנִי לֹא-יַדַּע אֶתִּי מֵה-בְּבִית; וְכָל אֲשֶׁר-יֵשׁ-לוֹ, נָתַן בְּיָדִי. ט אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה, מִמְּנִי, וְלֹא-חָשָׂךְ מִמְּנִי מְאוּמָה, כִּי אִם-אוֹתָךְ בְּאֲשֶׁר אֶת-אִשְׁתּוֹ; וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה, הַזֹּאת, וְחָטָאתִי, לְאֱלֹהִים.

הסבר:

אשת פוטיפר האדון של יוסף מנסה לפתות את יוסף, יוסף מסרב ומבעלה בפניה שני נימוקים:

- א. אין זה מוסרי שאבגוד באדוני- בפוטיפר, אשר סומך עלי ונותן לי יד חופשית לעשות ככל שארצה, ואף נתן לי לנהל את כל העבדים שבביתו, חוץ ממך הוא נותן לי את כל מבוקשי.
- ב. מדובר בחטא בפני האלוקים. (גילוי עריות הוא אחד משבע מצוות בני נח שגם הגויים צרכים לשמור)

הערה:

בדברו עם אשת פוטיפר, יוסף מקדים את המוסר האנושי למוסר האלוקי, כפי הנראה מתוך הבנה שזהו הנימוק שמשמעותי יותר לשומעת המצרית.

יוסף הצדיק הועמד בפני ניסיון קשה עם אשת פוטיפר ועמד בו:

י וַיְהִי, כַּדְּבָרָה אֶל-יוֹסֵף יוֹם יוֹם; וְלֹא-שָׁמַע אֱלֹהִים לְשָׁכַב אֶצְלָהּ, לִהְיוֹת עִמָּה. יֵאָדָּם כִּהְיוֹם הַזֶּה, וַיָּבֵא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ; וַאֲיִן אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת, שָׁם--בְּבֵית. יִבְוֹתֶנָּפֶשׁהוּ בְּבָגְדוֹ לְאֹמֵר, שְׁכָבָה עִמִּי; וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ, וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה. יִג וַיְהִי, כִּרְאוֹתָהּ, כִּי-עָזַב בְּגָדוֹ, בְּיָדָהּ; וַיֵּנֶס, הַחוּצָה. יֵד וַתִּקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ, וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר, רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי, לְצַחֵק בָּנוּ: בָּא אֵלַי לְשָׁכַב עִמִּי, וְאֶקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל. טו וַיְהִי כְשִׁמְעוּ, כִּי-הָרִימֹתִי קוֹלִי וְאֶקְרָא; וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי, וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה. טז וַתֵּנַח בְּגָדוֹ, אֶצְלָהּ, עַד-בּוֹא אֲדָנָיו, אֶל-בֵּיתוֹ.

הערה:

”וַיְהִי כִהְיוֹם הַזֶּה, וַיָּבֵא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ” (י”א)

בבלי סוטה, ל”ו ע”ב (וגם ברש”י לפס’ י”א):

”באותה שעה באתה [באה] דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון,

אמר לו: יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם...?”

על פי דברי חז”ל יוסף שאב את הכוח לעמוד בניסיון מתוך דמות דיוקנו של אביו, שהיא השתקפות החינוך שקיבל בבית אביו.

הקול הפנימי שעלה בקרבו התריע גם בפני ההפסד הגדול שעלול היה להתחולל אלמלא עמד בניסיון.

הערה:

הניסיון של יוסף היה גדול ובכל זאת הוא הצליח לעמוד בו ועל כך נקרא יוסף צדיק.

- א. יוסף מסרב לבקשת אשת פוטיפר שהוא ישכב איתה.
- ב. אשת פוטיפר חוזרת על דבריה ליוסף שוב ושוב, יום יום.
- ג. גם כאשר אשת פוטיפר ניסתה להכריח את יוסף לחטוא איתה הוא סרב וברח מהחדר.

יג ויהי, פראותה, פי-עזב בגדו, בידה; וינס, החוצה. יד ותקרא לאנשי ביתה, ותאמר להם לאמר, ראו הביא לנו איש עברי, לצחק בנו: בא אלי לשכב עמי, ואקרא בקול גדול. טו ויהי כשמעו, פי-הרימתי קולי ואקרא; ויעזב בגדו אצלי, וינס ויצא החוצה. טז ותנח בגדו, אצלה, עד-בוא אדניו, אל-ביתו. יז ותדבר אליו, כדברים האלה לאמר: בא-אלי העבד העברי, אשר-הבאת לנו--לצחק בי. יח ויהי, כהרימי קולי ואקרא; ויעזב בגדו אצלי, וינס החוצה. יט ויהי כשמע אדניו את-דברי אשתו, אשר דברה אליו לאמר, כדברים האלה, עשה לי עבדך; (ויחר, אפו)

הערה:

אשת פוטיפר עושה שני דברים על מנת לחזק את הגרסה השקרית שלה בנוגע למה שעשה יוסף:

- א. אשת פוטיפר הזעיקה את המשרתים שלה וסיפרה שיוסף ניסה לתקוף אותה.
- ב. אשת פוטיפר השאירה אצלה את הבגד של יוסף שהיא חטפה ממנה בזמן שהוא ברח מהחדר.
- ג. אשת פוטיפר ספרה לבעלה ולאנשי ביתה שיוסף ברח בגלל שהיא התחילה לצעוק.

כ ויקח אדני יוסף אתו, ויתנהו אל-בית הסהר--מקום, אשר-אסורי (אסירי) המלך אסורים; ויהי-שם, בבית הסהר. כא ויהי יהוה את-יוסף, ויט אליו חסד; ויתן חנו, בעיני שר בית-הסהר. כב ויתן שר בית-הסהר, ביד-יוסף, את כל-האסירים, אשר בבית הסהר; ואת כל-אשר עשים שם, הוא היה עשה. כג אין שר בית-הסהר, ראה את-כל-מאומה בידו, באשר יהוה, אתו; ואשר-הוא עשה, יהוה מצליח.

הערה:

גם בבית הסוהר זוכה יוסף ליחס מיוחד מצד שר בית הסוהר הסיבות לכך:

- א. ה' גרם שיוסף ימצא חן בעיני שר בית הסוהר (כא ויהי יהוה את-יוסף)
- ב. שר בית הסוהר ראה שיוסף הצליח בכל מה שעשה ולכן נתן לו יחס מיוחד.